

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра психології

СИЛАБУС

ОСНОВИ ВІЙСЬКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ / BASICS OF MILITARY PSYCHOLOGY

Інформація про викладача	
Викладача	Алещенко Віктор Іванович
Науковий ступінь	доктор психологічних наук
Вчене звання	професор
Посада	професор
Адреса кафедри	Хмельницьке шосе 25, ауд. 409
Контактний телефон	(0432) 55 04 38
E-mail:	kps@vtei.edu.ua
Електронна сторінка курсу в системі дистанційного навчання	https://m.vtei.edu.ua/course/index.php?categoryid=36&browse=courses&perpage=20&page=0
Інформація про освітній компонент	
Статус компоненту	Вибірковий
Освітній ступінь	Бакалавр
Навчальний рік	2026/2027
Анотація курсу	Програма курсу «Основи військової психології» створена у відповідь на актуальні виклики суспільства, зумовлені військовими діями, і спрямована на підготовку кваліфікованих практичних психологів, здатних ефективно працювати в умовах кризових ситуацій, здійснювати психологічний супровід людей з травмою від війни. Охоплює теоретичні основи військової психології, діагностику психологічного стану, техніки стабілізації та реабілітації, а також формування навичок психосоціальної підтримки для військовослужбовців, ветеранів і цивільного населення Місія курсу — підготувати спеціалістів, які зможуть забезпечити професійну допомогу, сприяти відновленню психоемоційного стану постраждалих та інтеграції їх у суспільство. Метою курсу є: - вдосконалення професійної компетентності психологів закладів освіти усіх типів і форм власності на основі нових концептуальних підходів до змісту, форм і методів професійної діяльності у сучасній школі і упровадження ефективних соціально-психологічних методик і технологій психологічної реабілітації учасників освітнього процесу пов'язаної з російсько-українською війною; - поглиблення професійних знань, загальних та спеціальних умінь, практичних навичок в сфері організації психологічного забезпечення діяльності HR (військові, ветерани, цивільні); - формування практичних навичок з військової психології для ефективного морально-психологічного забезпечення військової служби, профілактики дезадаптаційних станів та надання психологічної допомоги особовому складу, цивільному персоналу в мирний і воєнний час.

	Основними завданнями курсу є: - розширити і поглибити знання майбутніх психологів з теорії і практики соціально-психологічної реабілітації постраждалих внаслідок психічного травмування, викликаного російсько-українською війною; - ознайомити слухачів із сучасними підходами до роботи військового психолога; - засвоїти технології психологічного забезпечення та реабілітації; - відпрацювати навички роботи з бойовим стресом і кризовими станами; - сформувати компетентність у плануванні й проведенні психологічних заходів у військових підрозділах; - розвиток навичок кризового консультування та підтримки; - формування компетенцій у галузі лідерства та управління психологічними процесами; - здобуття навичок роботи з посттравматичними станами; - розвиток уміння будувати конструктивну взаємодію як з цивільними, так і військовими. Долучитися можуть фахівці, які вже мають базову психологічну освіту, або її набувають психологи й консультанти; соціальні працівники, кейс-менеджери; студенти 3–4 курсів бакалаврату й магістратури психологічних спеціальностей, офіцери, сержанти, психологи підрозділів, командири рот/батальйонів, викладачі військових навчальних закладів, фахівці з морально-психологічного забезпечення, медичні та соціальні працівники, які взаємодіють із військовими.
Мова викладання	Українська
Результати навчання	В результаті вивчення даного курсу здобувачі вищої освіти набувають здатності: - планувати, організовувати та визначати ключові показники ефективності психологічної профілактики відповідно до визначених потреб та цільової аудиторії; - обирати та практично застосовувати інструменти (методи, методики, процедури), форми та змістовне наповнення відповідно до визначених потреб та цільової аудиторії для здійснення психологічної профілактики; - визначати та прогнозувати напрями (цільову аудиторію та потреби) і завдання психологічної просвіти; - планувати, організовувати та визначати ключові показники ефективності психологічної просвіти відповідно до визначених потреб та цільової аудиторії; - визначати структуру, зміст, види, форми та методи психологічної допомоги відповідно до запиту та/або виявленої потреби в такій допомозі для постраждалих в умовах російсько-української війни; - планувати та організовувати процедуру психодіагностичного обстеження (скринінг) відповідно до визначених потреб та цільової аудиторії; - обирати та практично застосовувати ефективні валідні, стандартизовані та науково-перевірені методи і методики психодіагностики (скринінгу) відповідно до визначених потреб та цільової аудиторії, інтерпретувати результати

	психодіагностики, формувати рекомендації, робити висновки та прогнози; - планувати, реалізовувати та визначати ефективність психологічного консультування в залежності від потреб та цільової аудиторії; - визначати потребу в психологічному супроводі та підтримці, планувати, реалізовувати та визначати ефективність відповідно до визначених потреб та цільової аудиторії; - планувати та реалізовувати індивідуальний професійний розвиток та самоосвіту відповідно до визначених потреб; - використовувати супервізію та інтервізію як інструменти власної професійної підтримки та розвитку; - встановлювати, підтримувати необхідні професійні контакти, працювати в команді з профільними фахівцями у сфері охорони здоров'я, соціального захисту, охорони правопорядку та іншими зацікавленими сторонами щодо виконання професійних функцій.
--	--

Тематичний план та оцінювання результатів навчання

Назва теми	Кількість годин				Форми контролю	Бальна оцінка
	Усього годин / кредитів	з них				
		лекції	практичні заняття	самостійна робота студентів		
Тема 1. Психологічні аспекти військової служби	9	2	2	5	В, РПЗ	5
Тема 2. Психологія стресостійкості військовослужбовців.	18	4	4	10	В, УД, Д	10
Тема 3. Основи кризового консультування в умовах військових викликів.	18	4	4	10	В, РПЗ	10
Тема 4. Психосоціальна реабілітація в умовах військового стану.	18	4	4	10	В, УД, Т	10
Тема 5. Основи військового і цивільного лідерства.	18	4	4	10	В, УД, Т	10
Тема 6. Стратегії стрес – менеджменту з різними категоріями населення.	18	4	4	10	В, РПЗ	10
Тема 7. Керівництво та управління як психологічні феномени в кризових	9	2	2	5	В, РПЗ	5

умовах.						
Тема 8. Емоційний інтелект у комунікації з різними групами постраждалих внаслідок військових дій.	18	4	4	10	В, РПЗ	10
Тема 9. Комунікативна компетентність в професійній діяльності психолога і умовах військового стану.	18	4	4	10	В, УД, Д	10
Тема 10. Етичні аспекти комунікації у складних соціальних умовах.	9	2	2	5	В, УД, Д	5
Індивідуальне завдання	27			27	ІЗ	15
Разом	180/6	34	34	112		100

Підсумковий контроль-екзамен

Поточний контроль / критерії оцінювання	Перелік умовних позначень форм контролю та оцінка їх у балах: В – відповідь на практичних заняттях – 3 бал. РПЗ – розв’язання практичних завдань – 2 бали. УД – участь у дискусії – 1 бали. Т – тестування – 1 бал. Д – доповідь – 1 бали. ІЗ – індивідуальні завдання – 15 бали (участь у наукових заходах – 10 балів; підготовка презентації – 5 балів). Загальна сума за поточну навчальну роботу (аудиторну та самостійну) за семестр – 100 балів.
Основні літературні та інформаційні джерела	Список рекомендованої літератури Основні: 1. Алещенко, В., & Кокун, О. Психологічний супровід військовослужбовців у бойових умовах: виклики сучасності. Психологічний часопис, 11(1), 18–33. https://doi.org/10.31108/1.2025.11.1.2 2. Алещенко В. І. Соціально-психологічна адаптація учасників бойових дій. «Психологічний журнал», 8/2022 Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 3. Гросман Дейв; Крістенсен Лорен. Бій: Психологія і фізіологія воїна в часи війни та миру/ пер. з англ. Андрій Накорчевський; фах. Ред. Олег Фешовець. Львів: Видавництво «Астролябія», 2023. 720 с. 4. Основи військової психології : навч. посіб. / Г. В. Бондарев, П. П. Круть; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. 272 с. 5. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С.ТОР., Остапчук В.В. Психологічна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2021. 282 с.

6. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навч.-посіб./ за заг.ред. д-ра юрид.наук, проф. О.А. Моргунова; [О. І. Федоренко]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2022. 84 с.
7. Ягупов В. В. Військова психологія: методологія, теорія та практика: підручник. К.:Psyhobook, 2023. 517 с.

Додаткові джерела:

1. Агаєв Н. А., Кокун О. М., Герасименко М. В., Пішко І. О., Лозінська Н. СТОР. Досвід роботи в армії США та арміях інших країн щодо недопущення втрат особового складу з причин, не пов'язаних із виконанням завдань за призначенням. Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2018. 156 с
2. Бондарев, Г. В., Круть П. П. Основи військової психології : навч. посіб. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2020. 272 с.
3. Джоко Віллінк. Стратегія і тактика лідерства. К. Форс Україна, 2021. 368 с.
4. Кокун О. М. Психологічна структура лідерських якостей майбутнього офіцера. Вісник Національного університету оборони України. Вип. 4(29). 2012. С. 170-174.
- 5.Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. СТОР. Основи психологічних знань про психічні розлади для військового психолога. Методичний посібник. К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2018. 310 с.
- 6.Військова психологія: методологічний аналіз: навчальний посібник. Лісовський П. М. Київ: Кондор-Видавництво, 2017. 290 с.
- 7.Соціально-психологічні технології управління військовими колективами: Навчально-методичний посібник / Т. Л. Грицевич, О. СТОР. Капінус, Т.М. Мацевко, П. П. Ткачук. Львів: НАСВ, 2018. 256 с.
- 8.Белікова Ю. В. Становлення та переваги емоційного лідерства // Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua>. – Дата звернення 27.08.2017 р.
- 9.Виноградова О. В., Євтушенко Н.О. Групова динаміка та комунікації : навч. посіб. Київ : ДУТ, 2018. 223 с.
- 10.Волошин П. В. Діагностика, терапія та профілактика медикопсихологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах : метод. рек. / П. В. Волошин, Н. О. Марута, Л. Ф. Шестопалова ; ДУ “Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України”. – Харків, 2014. – 80 с.
- 11.Гундертайло Ю. Д. Арт-терапевтичні технології надання психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам / Ю. Д. Гундертайло // Способи підвищення соціально-адаптивних можливостей людини в умовах переживання наслідків травматичних подій : метод. рек. / НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології ; за наук. ред. Т. М. Титаренко. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2017. – С. 61–69.
- 12.Джонсон, Девід В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / Пер. з англ. В. Хомика. К. : Вид дім «КМ Академія», 2003. 288 с.
- 13.Етика ділового спілкування: [навч. посібник] / Т. Б. Гриценко, Т. Д. Іщенко, Т. Ф. Мельничук . К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
- 14.Єфименко М.О., Ізюмцева Н.В. Роль лідерства в системі управління персоналом на підприємстві // Економіка та управління

	підприємствами. Випуск 24. 2018. С.1570162. Режим доступу: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2018/24_2018_ukr/29.pdf 15.Карамушка Л. М. Психологія управління: Навч. посібник. – К.: Міленіум. 2003. 16.Кові Стівен Р. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. / пер. з англ. О. Любенко. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2012. 384 с. 17.Климчук В. О. Посттравматичне зростання та як йому можна сприяти у психотерапії / В. О. Климчук // Наука і освіта. – 2016. – № 5. – С. 46–52. 18.Панок В.Г. Психологія життєвого шляху особистості : монографія / В.Г. Панок, Г.В. Рудь. – К. : Ніка – Центр, 2006. – 280 с. 19.Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / Г. Г. Почепцов. К.: Видавничий центр “Київський університет”, 1999. 301 с. 20.Титаренко Т.М. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / [Т. М. 21.Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін.] ; за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. – 220 с. 22.Лазоренко Б. П. Технологія реінтеграції та реадaptaції особистості фрагментованої внаслідок психотравматизації / Б. П. Лазоренко // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. статей / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. – К., 2017. – Вип. 39 (42). – С. 168–177. 23.Савельєва В. С. Організаційна поведінка: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 240 с 24.Середа Н. В. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ : навчальний посібник / Н. В. Середа. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/30520/1/Sereda_Osnovy_rytoryky_2016.pdf 25.Філатова Л.С., Новохацька Л.В. Теоретичні аспекти теорій лідерства крізь призму ефективного лідерства // Підприємництво. Економіка: реалії часу. №3(13), 2014. Режим доступу: https://economics.opu.ua/files/archive/2014/No3/64-69.pd 26.Стів Харві. Діяти як переможець, думати як переможець /Стів Харві.–К.: Вид. група КМ-БуКС, 2017. – 252 с. 27.Штифурак В.Є. Психологія управління та конфліктологія: навчальний посібник /В.Є. Штифурак. – Вінниця: Видавничо – редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018.- 252с.
Політика освітнього компонента	
Організація навчання	Організація освітнього процесу здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти та передбачає відвідування лекційних і практичних занять, виконання самостійної роботи, тестування, організація позааудиторної роботи тощо.
Інтеграція ІІІ в освітній процес	<i>Згідно пункту 3. Політики застосування штучного інтелекту (ІІІ) правила для здобувачів:</i> 3. Покращення власного тексту Перевірка граматики, орфографії та пунктуації у власноруч написаному тексті. ПЕРЕФРАЗУВАННЯ власних складних речень для покращення ясності та стилю.

	Переклад фрагментів тексту з іноземних джерел з обов'язковим подальшим редагуванням, оскільки автоматичний переклад часто буває неточним. 3.2. Заборонене використання ШІ (що вважається порушенням академічної доброчесності) Наступні дії є суворо забороненими і розглядаються як грубе порушення принципів академічної доброчесності, що прирівнюється до плагіату та академічного шахрайства: 1. Пряме копіювання (Плагіат) Подання тексту, повністю або значною мірою згенерованого ШІ, як власної, оригінальної роботи. 2. Використання під час контрольних заходів Будь-яке використання інструментів ШІ під час іспитів, заліків, модульних контрольних робіт, тестів (включаючи онлайн-тестування). 4. Делегування ключових завдань Перекладання на ШІ основного аналітичного чи творчого завдання роботи. Наприклад, замість самостійного аналізу психологічної ситуації здобувач дає ШІ запит: «Проаналізуй особливості спілкування у тренінговому процесі інтернаціональної групи», а потім подає отриманий текст як результат власного аналізу.
Відпрацювання пропусків занять	Відпрацювання пропущених занять з поважних та неповажних причин здійснюється на кафедрі психології шляхом проведення викладачем опитування здобувача за темою в усній або письмовій формі або виконання тестових завдань з відповідної теми в понеділок з 13:00 до 16:00 к.4, ауд. 409.
Допуск до підсумкового контролю	Підсумковий контроль - екзамен. До екзамену допускаються всі здобувачі, які набрали за результатами поточної роботи протягом семестру 60 балів. Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компонента для здобувачів очної форми навчання визначається як середньоарифметична сума балів поточної роботи та екзамену. Кращим здобувачам, які повністю виконали програму з освітнього компонента, виявили активність в науково-дослідній роботі за відповідною тематикою, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях та за результатами поточної роботи набрали 90 і більше балів, науково-педагогічний працівник має право виставити результат екзамену без опитування (при усному екзамені) чи виконання екзаменаційного завдання (при письмовому екзамені). Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компонента для здобувачів заочної форми навчання оцінюється в 100 балів, відповідно до Положення про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти.
Академічна доброчесність	Для забезпечення академічної доброчесності здобувачам вищої освіти необхідно дотримуватись Положення про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними, педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти та Політики застосування штучного інтелекту (ШІ).
Інші складові політики компоненту	Обов'язковою умовою формування фахових компетенцій здобувача є розвиток soft skills (м'яких навичок), а саме розвиток ефективних комунікацій, креативності, гнучкого і критичного мислення, що можливо за рахунок виконання самостійної роботи здобувача, а саме участі з доповідями у студентських конференціях, семінарах, гуртках, дискусійних клубах, проходження онлайн курсів (наприклад

	«Prometheus», «Coursera»), тренінгів з тематики освітнього компонента.
--	--

Затверджено на засіданні кафедри психології протокол № 02 від 19.01.2026

Науково-педагогічний працівник

Віктор АЛЕЩЕНКО

Завідувач кафедри

Юлія КОКАРЧА